

Republica Moldova

PARLAMENTUL

CONSTITUȚIA
din 29.07.1994

CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Publicat : 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr. 1 Data intrării în vigoare : 27.08.1994

MODIFICAT

- *LP185-XVI din 29.06.06, MO106-111/14.07.06 art.502*
- *LP344-XV din 25.07.03, MO170-172/08.08.03 art. 721*
- *LP1471-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1294*
- *LP1470-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1292*
- *LP1469-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1290*
- *LP351-XV din 12.07.01, MO90-91/02.08.01 art.699*
- *LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-89/28.07.00 art.661*
- *LP957-XIII din 19.07.96, MO54/15.08.96 art.517*
- *Rectificare la art.75, M.Of. nr.10 din 20 octombrie 1994, pag.2*
- *Rectificare la art.88, M.Of. nr.1, partea II, din 19 august 1994, pag.1*

NOI, reprezentanții plenipotențari ai poporului Republicii Moldova, deputați în Parlament, **PORNIND** de la aspirațiile seculare ale poporului de a trăi într-o țară suverană, exprimate prin proclamarea independenței Republicii Moldova, **AVÎND** în vedere continuitatea statalității poporului moldovenesc în contextul istoric și etnic al devenirii lui ca națiune, **NĂZUIND** spre satisfacerea intereselor cetățenilor de altă origine etnică, care împreună cu moldovenii constituie poporul Republicii Moldova, **CONSIDERÎND** statul de drept, pacea civică, democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic valori supreme, **FIIND CONȘTIENȚI** de responsabilitatea și obligațiile noastre față de generațiile precedente, actuale și viitoare, **REAFIRMÎND** devotamentul nostru față de valorile general-umane, dorința de a trăi în pace și bunăînțelegere cu toate popoarele lumii conform principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, adoptăm Constituția Republicii Moldova, declarînd-o

LEGE SUPREMĂ A SOCIETĂȚII ȘI A STATULUI.

Titlul I
PRINCIPII GENERALE

Articolul 1

Statul Republica Moldova

- (1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) Forma de guvernământ a statului este republica.
- (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

- (1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.
- (2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 3

Teritoriul

- (1) Teritoriul Republicii Moldova este inalienabil.
- (2) Frontierele țării sînt consfințite prin lege organică, respectîndu-se principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

- (1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.
- (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

- (1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.
- (2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

- (1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.
- (2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținînd dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

- (1) Proprietatea este publică și privată. Ea se constituie din bunuri materiale și intelectuale.
- (2) Proprietatea nu poate fi folosită în detrimentul drepturilor, libertăților și demnității omului.
- (3) Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sînt factorii de bază ai economiei.

Articolul 10

Unitatea poporului și dreptul la identitate

- (1) Statul are ca fundament unitatea poporului Republicii Moldova. Republica Moldova este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi.
- (2) Statul recunoaște și garantează dreptul tuturor cetățenilor la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

Articolul 11

Republica Moldova, stat neutru

- (1) Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă.
- (2) Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său.

Articolul 12

Simbolurile statului

- (1) Republica Moldova are drapel, stemă și imn.
- (2) Drapelul de Stat al Republicii Moldova este tricolor. Culoarele sînt dispuse vertical, în ordinea următoare, începînd de la lance: albastru, galben, roșu. În centru, pe fișia de culoare galbenă, este imprimată Stema de Stat a Republicii Moldova.
- (3) Stema de Stat a Republicii Moldova reprezintă un scut tăiat pe orizontală avînd în partea superioară cromatică roșie, în cea inferioară - albastră, încărcat cu capul de bour avînd între coarne o stea cu opt raze. Capul de bour este flancat în dreapta de o roză cu cinci petale, iar în stînga de o semilună conturnată. Toate elementele reprezentate în scut sînt de aur (galbene). Scutul este plasat pe pieptul unei acvile naturale purtînd în cioc o cruce de aur (acvila cruciată) și ținînd în gheara dreaptă o ramură verde de măsline, iar în cea stîngă un sceptru de aur.
- (4) Imnul de Stat al Republicii Moldova se stabilește prin lege organică.
- (5) Drapelul, stema și imnul sînt simbolurile de stat ale Republicii Moldova și sînt ocrotite de lege.

Articolul 13

Limba de stat, funcționarea celorlalte limbi

- (1) Limba de stat a Republicii Moldova este limba moldovenească, funcționînd pe baza grafiei latine.
- (2) Statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării.
- (3) Statul facilitează studierea limbilor de circulație internațională.
- (4) Modul de funcționare a limbilor pe teritoriul Republicii Moldova se stabilește prin lege organică.

Articolul 14

Capitala

Capitala Republicii Moldova este orașul Chișinău.

Titlul II

DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE CAPITOLUL I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 15

Universalitatea

Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.

Articolul 16

Egalitatea

- (1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.
- (2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 17

Cetățenia Republicii Moldova

- (1) Cetățenia Republicii Moldova se dobîndește, se păstrează ori se pierde în condițiile prevăzute de legea organică.
- (2) Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetățenia sa și nici de dreptul de a-și schimba cetățenia.

[Art.17 în redacția LP1469-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1290]

Articolul 18

Protecția cetățenilor Republicii Moldova

- (1) Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atît în țară, cît și în străinătate.
- (2) Cetățenii Republicii Moldova nu pot fi extrădați sau expulzați din țară.

[Art.18 în redacția LP1469-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1290]

Articolul 19

Statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor

- (1) Cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi și îndatoriri ca și cetățenii Republicii Moldova, cu excepțiile stabilite de lege.
- (2) Cetățenii străini și apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale, în condiții de reciprocitate sau în temeiul hotărîrii instanței de judecată.
- (3) Dreptul de azil se acordă și se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

[Art.19 în redacția LP1469-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1290]

Articolul 20

Accesul liber la justiție

- (1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.
- (2) Nici o lege nu poate îngredi accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

- (1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.
- (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Capitolul II

DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE FUNDAMENTALE

Articolul 24

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

- (1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.
 - (2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.
 - (3) Pedepsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat.
- [Art.24 al.(3) modificat prin L185-XVI din 29.06.06, MO106-111/14.07.06 art.502]*
[Art.24 al.(3) în redacția LP351-XV din 12.07.01, MO90-91/02.08.01 art.699]

Originalul art.24

Articolul 25

Libertatea individuală și siguranța persoanei

- (1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.
 - (2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sînt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.
 - (3) Reținerea nu poate depăși 72 de ore.
- [Art.25 al.(3) în redacția LP351-XV din 12.07.01, MO90-91/02.08.01 art.699]*
- (4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult pînă la 12 luni.
- [Art.25 al.(4) în redacția LP351-XV din 12.07.01, MO90-91/02.08.01 art.699]*
- (5) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea - în cel mai scurt termen; motivele reținerii și învinuirea se aduc la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.
 - (6) Eliberarea celui reținut sau arestat este obligatorie dacă motivele reținerii sau arestării au dispărut.

Articolul 26

Dreptul la apărare

- (1) Dreptul la apărare este garantat.
- (2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
- (3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.
- (4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 27

Dreptul la libera circulație

- (1) Dreptul la libera circulație în țară este garantat.
- (2) Oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.

Articolul 28

Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 29

Inviolabilitatea domiciliului

- (1) Domiciliul și reședința sînt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămîne în domiciliul sau în reședința unei persoane fără consimțămîntul acesteia.
- (2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege în următoarele situații:
- a) pentru executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărîri judecătorești;
 - b) pentru înlăturarea unei primejdii care amenință viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
 - c) pentru prevenirea răspîndirii unei epidemii.
- (3) Perchezițiile și cercetările la fața locului pot fi ordonate și efectuate numai în condițiile legii.
- (4) Perchezițiile în timpul nopții sînt interzise, în afară de cazul unui delict flagrant.

Articolul 30

Secretul corespondenței

- (1) Statul asigură secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare.
- (2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege în cazurile cînd această derogare este necesară în interesele securității naționale, bunăstării economice a țării, ordinii publice și în scopul prevenirii infracțiunilor.
- [Art.30 al.(2) introdus prin LP351-XV din 12.07.01, MO90-91/02.08.01 art.699; alineatul unic devine al.(1)]*

Articolul 31

Libertatea conștiinței

- (1) Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.
- (2) Cultele religioase sînt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.
- (3) În relațiile dintre cultele religioase sînt interzise orice manifestări de învrăjbire.
- (4) Cultele religioase sînt autonome, separate de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în aziluri și în orfeline.

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

- (1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gîndirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil.
- (2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.
- (3) Sînt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

Articolul 33

Libertatea creației

- (1) Libertatea creației artistice și științifice este garantată. Creația nu este supusă cenzurii.
- (2) Dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor materiale și morale ce apar în legătură cu diverse genuri de creație intelectuală sînt apărute de lege.
- (3) Statul contribuie la păstrarea, la dezvoltarea și la propagarea realizărilor culturii și științei,

naționale și mondiale.

Articolul 34

Dreptul la informație

- (1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.
- (2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sînt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.
- (3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională.
- (4) Mijloacele de informare publică, de stat sau private, sînt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.
- (5) Mijloacele de informare publică nu sînt supuse cenzurii.

Articolul 35

Dreptul la învățătură

- (1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățămîntul general obligatoriu, prin învățămîntul liceal și prin cel profesional, prin învățămîntul superior, precum și prin alte forme de instruire și perfecționare.
- (2) Statul asigură, în condițiile legii, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor.
- (3) Studiarea limbii de stat se asigură în instituțiile de învățămînt de toate gradele.
- (4) Învățămîntul de stat este gratuit.
- (5) Instituțiile de învățămînt, inclusiv cele nestatale, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.
- (6) Instituțiile de învățămînt superior beneficiază de dreptul la autonomie.
- (7) Învățămîntul liceal, profesional și cel superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit.
- (8) Statul asigură, în condițiile legii, libertatea învățămîntului religios. Învățămîntul de stat este laic.
- (9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților.

Articolul 36

Dreptul la ocrotirea sănătății

- (1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.
- (2) Minimul asigurării medicale oferit de stat este gratuit.
- (3) Structura sistemului național de ocrotire a sănătății și mijloacele de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii organice.

Articolul 37

Dreptul la un mediu înconjurător sănătos

- (1) Fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive.
- (2) Statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspîndirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.
- (3) Tăinuirea sau falsificarea informațiilor despre factorii ce sînt în detrimentul sănătății oamenilor se interzice prin lege.
- (4) Persoanele fizice și juridice răspund pentru daunele pricinuite sănătății și avutului unei persoane ca urmare a unor contravenții ecologice.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

- (1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri

libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 39

Dreptul la administrare

(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.

Articolul 40

Libertatea întrunirilor

Mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sînt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.

Articolul 41

Libertatea partidelor și a altor organizații social-politice

(1) Cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor și, în condițiile legii, participă la alegeri.

(2) Partidele și alte organizații social-politice sînt egale în fața legii.

(3) Statul asigură respectarea drepturilor și intereselor legitime ale partidelor și ale altor organizații social-politice.

(4) Partidele și alte organizații social-politice care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței, a integrității teritoriale a Republicii Moldova sînt neconstituționale.

(5) Asociațiile secrete sînt interzise.

(6) Activitatea partidelor constituite din cetățeni străini este interzisă.

(7) Funcțiile publice ai căror titulari nu pot face parte din partide se stabilesc prin lege organică.

Articolul 42

Dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate

(1) Orice salariat are dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

(2) Sindicatele se constituie și își desfășoară activitatea potrivit cu statutele lor, în condițiile legii. Ele contribuie la apărarea intereselor profesionale, economice și sociale ale salariaților.

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

(2) Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămînal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice.

(3) Durata săptămîinii de muncă este de cel mult 40 de ore.

(4) Dreptul la negocieri în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sînt garantate.

Articolul 44

Interzicerea muncii forțate

- (1) Munca forțată este interzisă.
(2) Nu constituie muncă forțată:
a) serviciul cu caracter militar sau activitățile desfășurate în locul acestuia de cei care, potrivit legii, nu satisfac serviciul militar obligatoriu;
b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiții normale, în perioada de detenție sau de libertate condiționată;
c) prestațiile impuse în situația creată de calamități ori de alt pericol, precum și cele care fac parte din obligațiile civile normale, stabilite de lege.

Articolul 45

Dreptul la grevă

- (1) Dreptul la grevă este recunoscut. Grevele pot fi declanșate numai în scopul apărării intereselor profesionale cu caracter economic și social ale salariaților.
(2) Legea stabilește condițiile de exercitare a dreptului la grevă, precum și răspunderea pentru declanșarea nelegitimă a grevelor.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

- (1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.
(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.
(3) Averea dobîndită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobîndirii se prezumă.
(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.
(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.
(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

Articolul 47

Dreptul la asistență și protecție socială

- (1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.
(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Articolul 48

Familia

- (1) Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.
(2) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.
(3) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege.
(4) Copiii sînt obligați să aibă grijă de părinți și să le acorde ajutor.

Articolul 49

Protecția familiei și a copiilor orfani

- (1) Statul facilitează, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin.

- (2) Statul ocrotește maternitatea, copiii și tinerii, stimulând dezvoltarea instituțiilor necesare.
- (3) Toate preocupările privind întreținerea, instruirea și educația copiilor orfani și a celor lipsiți de ocrotirea părinților revin statului și societății. Statul stimulează și sprijină activitatea de binefacere față de acești copii.

Articolul 50

Ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor

- (1) Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire specială. Toți copiii, inclusiv cei născuți în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire socială.
- (2) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor.
- (3) Statul acordă alocațiile necesare pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copiilor bolnavi ori handicapați. Alte forme de asistență socială pentru copii și tineri se stabilesc prin lege.
- (4) Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sînt interzise.
- (5) Autoritățile publice asigură condiții pentru participarea liberă a tinerilor la viața socială, economică, culturală și sportivă a țării.

Articolul 51

Protecția persoanelor handicapate

- (1) Persoanele handicapate beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățămînt, de instruire și de integrare socială.
- (2) Nimeni nu poate fi supus nici unui tratament medical forțat, decît în cazurile prevăzute de lege.

Articolul 52

Dreptul de petiționare

- (1) Cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatărilor.
- (2) Organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă.

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

- (1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.
- (2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvîrșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

- (1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.
- (2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.
- (3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.
- (4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge

existența dreptului sau a libertății.

[Art.54 în redacția LP351-XV din 12.07.01, MO90-91/02.08.01 art.699]

Capitolul III ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE

Articolul 55

Exercitarea drepturilor și a libertăților

Orice persoană își exercită drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile altora.

[Art.55 al.(4) în redacția LP351-XV din 12.07.01, MO90-91/02.08.01 art.699]

Articolul 56

Devotamentul față de țară

(1) Devotamentul față de țară este sacru.

(2) Cetățenii cărora le sînt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în cazurile prevăzute de lege, depun jurămîntul cerut de ea.

Articolul 57

Apărarea Patriei

(1) Apărarea Patriei este un drept și o datorie sfîntă a fiecărui cetățean.

(2) Serviciul militar este satisfăcut în cadrul forțelor militare, destinate apărării naționale, pazei frontierei și menținerii ordinii publice, în condițiile legii.

Articolul 58

Contribuții financiare

(1) Cetățenii au obligația sa contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.

(3) Orice alte prestații sînt interzise, în afara celor stabilite prin lege.

Articolul 59

Protecția mediului înconjurător și ocrotirea monumentelor

Protecția mediului înconjurător, conservarea și ocrotirea monumentelor istorice și culturale constituie o obligație a fiecărui cetățean.

Titlul III

AUTORITĂȚILE PUBLICE

Capitolul IV

PARLAMENTUL

Secțiunea 1

Organizare și funcționare

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.

Articolul 61

Alegerea Parlamentului

(1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică.

(3) Alegerile deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului precedent.

Articolul 62

Validarea mandatului de deputat

Curtea Constituțională, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale.

Articolul 63

Durata mandatului

- (1) Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.
- (2) Parlamentul se întrunește, la convocarea Președintelui Republicii Moldova, în cel mult 30 de zile de la alegeri.
- (3) Mandatul Parlamentului se prelungește pînă la întrunirea legală a noii componente. În această perioadă nu poate fi modificată Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.
- (4) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.

Articolul 64

Organizarea internă

- (1) Structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sînt prevăzute în bugetul aprobat de acesta.
- (2) Președintele Parlamentului se alege prin vot secret, cu majoritatea voturilor deputaților aleși, pe durata mandatului Parlamentului. El poate fi revocat în orice moment prin vot secret de către Parlament cu o majoritate de cel puțin două treimi din voturile tuturor deputaților.
- (3) Vicepreședinții se aleg la propunerea Președintelui Parlamentului, cu consultarea fracțiunilor parlamentare.

Articolul 65

Caracterul public al ședințelor

- (1) Ședințele Parlamentului sînt publice.
- (2) Parlamentul poate hotărî ca anumite ședințe să fie închise.

Articolul 66

Atribuțiile de bază

- Parlamentul are următoarele atribuții de bază:
- a) adoptă legi, hotărîri și moțiuni;
- b) declară referendumuri;
- c) interpretează legile și asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării;
- d) aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe a statului;
- e) aprobă doctrina militară a statului;
- f) exercită controlul parlamentar asupra puterii executive, sub formele și în limitele prevăzute de Constituție;
- g) ratifică, denunță, suspendă și anulează acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova;
- h) aprobă bugetul statului și exercită controlul asupra lui;
- i) exercită controlul asupra acordării împrumuturilor de stat, asupra ajutorului economic și de altă natură acordat unor state străine, asupra încheierii acordurilor privind împrumuturile și creditele de stat din surse străine;
- j) alege și numește persoane oficiale de stat, în cazurile prevăzute de lege;
- k) aprobă ordinele și medaliile Republicii Moldova;
- l) declară mobilizarea parțială sau generală;
- m) declară starea de urgență, de asediu și de război;
- n) inițiază cercetarea și audierea oricăror chestiuni ce se referă la interesele societății;
- o) suspendă activitatea organelor administrației publice locale, în cazurile prevăzute de lege;

- p) adoptă acte privind amnistia;
r) îndeplinește alte atribuții, stabilite prin Constituție și legi.

Articolul 67

Sesiuni

- (1) Parlamentul se întrunește în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iulie. A doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie.
(2) Parlamentul se întrunește și în sesiuni extraordinare sau speciale, la cererea Președintelui Republicii Moldova, a Președintelui Parlamentului sau a unei treimi din deputați.

Secțiunea a 2-a

Statutul deputaților

Articolul 68

Mandatul reprezentativ

- (1) În exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.
(2) Orice mandat imperativ este nul.

Articolul 69

Mandatul deputaților

- (1) Deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.
(2) Calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou ales, în caz de demisie, de ridicare a mandatului, de incompatibilitate sau de deces.

Articolul 70

Incompatibilități și imunități

- (1) Calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.
(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.
(3) Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa.
[Art.70 modificat LP1470-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1292]

Articolul 71

Independența opiniilor

Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.

Secțiunea a 3-a

Legiferarea

Articolul 72

Categorii de legi

- (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.
(2) Legile constituționale sînt cele de revizuire a Constituției.
(3) Prin lege organică se reglementează:
a) sistemul electoral;
b) organizarea și desfășurarea referendumului;
c) organizarea și funcționarea Parlamentului;
d) organizarea și funcționarea Guvernului;
e) organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a contenciosului administrativ;
f) organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
g) organizarea și funcționarea partidelor politice;

- h) modul de stabilire a zonei economice exclusive;
 - i) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
 - j) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;
 - k) organizarea generală a învățământului;
 - l) regimul general al cultelor religioase;
 - m) regimul stării de urgență, de asediu și de război;
 - n) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
 - o) acordarea amnistiei și grațierii;
 - p) celelalte domenii pentru care, în Constituție, se prevede adoptarea de legi organice;
 - r) alte domenii pentru care Parlamentul consideră necesară adoptarea de legi organice.
- (4) Legile ordinare intervin în orice domeniu al relațiilor sociale, cu excepția celor rezervate legilor constituționale și legilor organice.

Articolul 73

Inițiativa legislativă

Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.

[Art.73 în redacția LP344-XV din 25.07.03, MO170-172/08.08.03 art.721]

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărârilor

- (1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.
- (2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.
- (3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.

[Art.74 al.(3) introdus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(3) divine al.(4)]

- (4) Legile se trimit spre promulgare Președintelui Republicii Moldova.

Articolul 75

Referendumul

- (1) Cele mai importante probleme ale societății și ale statului sînt supuse referendumului.
- (2) Hotărârile adoptate potrivit rezultatelor referendumului republican au putere juridică supremă.

[Art.75 al.(2) introdus prin RMO10 din 20.10.94, MO10/20.10.94 pag.2; alineatul întâi se va numera cu cifra (1)]

Articolul 76

Intrarea în vigoare a legii

Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia.

Capitolul V

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 77

- Președintele Republicii Moldova, șeful statului
- (1) Președintele Republicii Moldova este șeful statului.
 - (2) Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării.

Articolul 78

Alegerea Președintelui

- (1) Președintele Republicii Moldova este ales de Parlament prin vot secret.
 - (2) Poate fi ales Președinte al Republicii Moldova cetățeanul cu drept de vot care are 40 de ani împliniți, a locuit sau locuiește permanent pe teritoriul Republicii Moldova nu mai puțin de 10 ani și posedă limba de stat.
 - (3) Este ales candidatul care a obținut votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși. Dacă nici un candidat nu a întrunit numărul necesar de voturi, se organizează al doilea tur de scrutin între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului descrescător de voturi obținute în primul tur.
 - (4) Dacă și în turul al doilea nici un candidat nu va întruni numărul necesar de voturi, se organizează alegeri repetate.
 - (5) Dacă și după alegerile repetate Președintele Republicii Moldova nu va fi ales, Președintele în exercițiu dizolvă Parlamentul și stabilește data alegerilor în noul Parlament.
 - (6) Procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova este stabilită prin lege organică.
- [Art.78 în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(3) divine al.(4)]*

Articolul 79

Validarea mandatului și depunerea jurământului

- (1) Rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova este validat de Curtea Constituțională.
- (2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, cel târziu la 45 de zile după alegeri, următorul jurământ: "Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea propășirii Republicii Moldova, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Moldovei".

Articolul 80

Durata mandatului

- (1) Mandatul Președintelui Republicii Moldova durează 4 ani și se exercită de la data depunerii jurământului.
 - (2) Președintele Republicii Moldova își exercită mandatul până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales.
 - (3) Mandatul Președintelui Republicii Moldova poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.
 - (4) Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al Republicii Moldova decât pentru cel mult două mandate consecutive.
- [Art.80 al.(4) introdus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]*

Articolul 81

Incompatibilități și imunități

- (1) Calitatea de Președinte al Republicii Moldova este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite.
 - (2) Președintele Republicii Moldova se bucură de imunitate. El nu poate fi tras la răspundere juridică pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.
 - (3) Parlamentul poate hotărî punerea sub acuzare a Președintelui Republicii Moldova, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților aleși, în cazul în care săvârșește o infracțiune. Competența de judecată aparține Curții Supreme de Justiție, în condițiile legii. Președintele este demis de drept la data rămîinerii definitive a sentinței de condamnare.
- [Art.82 exclus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]*
[Art.83 exclus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 84

Mesaje

- (1) Președintele Republicii Moldova poate lua parte la lucrările Parlamentului.
(2) Președintele Republicii Moldova adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme ale națiunii.

Articolul 85

Dizolvarea Parlamentului

- (1) În cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul.
(2) Parlamentul poate fi dizolvat, dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură.
(3) În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.
(4) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Republicii Moldova, cu excepția cazului prevăzut la articolul 78 alineatul (5), și nici în timpul stării de urgență, de asediu sau de război.

[Art.85 al.(4) în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 86

Atribuții în domeniul politicii externe

- (1) Președintele Republicii Moldova poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă, în modul și în termenul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului.
(2) Președintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului, acreditează și recheamă reprezentanții diplomatici ai Republicii Moldova și aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice.
(3) Președintele Republicii Moldova primește scrisorile de acreditare și de rechemare ale reprezentanților diplomatici ai altor state în Republica Moldova.

Articolul 87

Atribuții în domeniul apărării

- (1) Președintele Republicii Moldova este comandantul suprem al forțelor armate.
(2) Președintele Republicii Moldova poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau generală.
(3) În caz de agresiune armată îndreptată împotriva țării, Președintele Republicii Moldova ia măsuri pentru respingerea agresiunii, declară stare de război și le aduce, neîntârziat, la cunoștința Parlamentului. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanșarea agresiunii.
(4) Președintele Republicii Moldova poate lua și alte măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice, în limitele și în condițiile legii.

Articolul 88

Alte atribuții

- Președintele Republicii Moldova îndeplinește și următoarele atribuții:
- a) conferă decorații și titluri de onoare;
 - b) acordă grade militare supreme prevăzute de lege;
 - c) soluționează problemele cetățeniei Republicii Moldova și acordă azil politic;
 - d) numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege;
 - e) acordă grațiere individuală;
 - f) poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința asupra problemelor de interes național;
 - g) acordă ranguri diplomatice;

- h) conferă grade superioare de clasificare lucrătorilor din procuratură, judecătoria și altor categorii de funcționari, în condițiile legii;
- i) suspendă actele Guvernului, ce contravin legislației, până la adoptarea hotărârii definitive a Curții Constituționale;
- [Art.88 lit.i) introdusă prin RMO1 din 19.08.94, MO1/19.08.94 pag.1; lit.i) dene lit.j)]*
- j) exercită și alte atribuții stabilite prin lege.

Articolul 89

Demiterea

- (1) În cazul săvârșirii unor fapte prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii Moldova poate fi demis de către Parlament cu votul a două treimi din numărul deputaților aleși.
- (2) Propunerea de demitere poate fi inițiată de cel puțin o treime din deputați și se aduce neîntârziat la cunoștința Președintelui Republicii Moldova. Președintele poate da Parlamentului și Curții Constituționale explicații cu privire la faptele ce i se impută.
- [Art.89 în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]*

Articolul 90

Vacanța funcției

- (1) Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.
- (2) Cererea de demisie a Președintelui Republicii Moldova este prezentată Parlamentului, care se pronunță asupra ei.
- (3) Imposibilitatea exercitării atribuțiilor mai mult de 60 de zile de către Președintele Republicii Moldova este confirmată de Curtea Constituțională în termen de 30 zile de la sesizare.
- [Art.90 al.(3) introdus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(3) devine al.(4)]*
- (4) În termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.

[Art.90 al.(4) modificat prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 91

Interimatul funcției

Dacă funcția de Președinte al Republicii Moldova devine vacantă sau dacă Președintele este demis ori dacă se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Primul-ministru.

[Art.91 modificat prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 92

Răspunderea Președintelui interimar

Dacă persoana care asigură interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova săvârșește fapte grave, prin care încalcă prevederile Constituției, se aplică articolul 89 alineatul (1) și articolul 91.

Articolul 93

Promulgarea legilor

- (1) Președintele Republicii Moldova promulgă legile.
- (2) Președintele Republicii Moldova este în drept, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, să o trimită, în termen de cel mult două săptămâni, spre reexaminare, Parlamentului. În cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, Președintele promulgă legea.

Articolul 94

Actele Președintelui

(1) În exercitarea atribuțiilor sale, Președintele Republicii Moldova emite decrete, obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului. Decretele se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Decretele emise de Președinte în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute în articolul 86 alineatul (2), articolul 87 alineatele (2), (3) și (4) se contrasemnează de către Primul-ministru.

Articolul 95

Resursele financiare ale aparatului Președintelui, indemnizația și alte drepturi

(1) Resursele financiare ale aparatului Președintelui Republicii Moldova se aprobă, la propunerea acestuia, de către Parlament și se includ în bugetul de stat.

(2) Indemnizația și alte drepturi ale Președintelui Republicii Moldova se stabilesc prin lege.

Capitolul VI

G U V E R N U L

Articolul 96

Rolul

(1) Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice.

(2) În exercitarea atribuțiilor, Guvernul se conduce de programul său de activitate, acceptat de Parlament.

Articolul 97

Structura

Guvernul este alcătuit din Prim-ministru, prim-viceprim-ministru, viceprim-miniștri, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică.

Articolul 98

Învestitura

(1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

[Art.98 al.(1) în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

(2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbate în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși.

[Art.98 al.(3) modificat prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

(4) În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul.

[Art.98 al.(4) introdus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(4) devine al.(5)]

(5) Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurământului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii Moldova.

(6) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.

[Art.98 al.(6) introdus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 99

Incompatibilități

(1) Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții

retribuite.

(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

Articolul 100

Încetarea funcției de membru al Guvernului

Funcția de membru al Guvernului încetează în caz de demisie, de revocare, de incompatibilitate sau de deces.

[Art.100 modificat prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 101

Prim-ministrul

(1) Prim-ministrul conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin.

[Art.101 al.(1) modificat prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

(2) În cazul imposibilității Prim-ministrului de a-și exercita atribuțiile sau în cazul decesului acestuia, Președintele Republicii Moldova va desemna un alt membru al Guvernului ca Prim-ministru interimar până la formarea noului Guvern.

Interimatul pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor încetează, dacă Prim-ministrul își reia activitatea în Guvern.

[Art.101 al.(2) modificat prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

(3) În cazul demisiei Prim-ministrului, demisionează întregul Guvern.

Articolul 102

Actele Guvernului

(1) Guvernul adoptă hotărâri, ordonanțe și dispoziții.

(2) Hotărârile se adoptă pentru organizarea executării legilor.

(3) Ordonanțele se emit în condițiile articolului 106².

(4) Hotărârile și ordonanțele adoptate de Guvern se semnează de Prim-ministru, se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau ordonanței.

(5) Dispozițiile se emit de Prim-ministru pentru organizarea activității interne a Guvernului.

[Art.102 în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 103

Încetarea mandatului

(1) Guvernul își exercită mandatul până la data validării alegerilor pentru un nou Parlament.

(2) Guvernul, în cazul exprimării votului de neîncredere de către Parlament, al demisiei Prim-ministrului sau în condițiile alineatului (1), îndeplinește numai funcțiile de administrare a treburilor publice, până la depunerea jurământului de către membrii noului Guvern.

Capitolul VII

RAPORTURILE PARLAMENTULUI CU GUVERNUL

Articolul 104

Informarea Parlamentului

(1) Guvernul este responsabil în fața Parlamentului și prezintă informațiile și documentele cerute de acesta, de comisiile lui și de deputați.

(2) Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului. Dacă li se solicită prezența, participarea lor este obligatorie.

Articolul 105

Întrebări și interpelări

(1) Guvernul și fiecare dintre membrii săi sînt obligați să răspundă la întrebările sau la

interpelările formulate de deputați.
(2) Parlamentul poate adopta o moțiune prin care să-și exprime poziția față de obiectul interpelării.

Articolul 106

Exprimarea neîncrederii

(1) Parlamentul, la propunerea a cel puțin o pătrime din deputați, își poate exprima neîncrederea în Guvern, cu votul majorității deputaților.
(2) Inițiativa de exprimare a neîncrederii se examinează după 3 zile de la data prezentării în Parlament.

Articolul 106¹

Angajarea răspunderii Guvernului

(1) Guvernul își poate angaja răspunderea în fața Parlamentului asupra unui program, unei declarații de politică generală sau unui proiect de lege.
(2) Guvernul este demis dacă moțiunea de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, declarației de politică generală sau proiectului de lege, a fost votată în condițiile articolului 106.
(3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat se consideră adoptat, iar programul sau declarația de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.

[Art.106¹ în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Articolul 106²

Delegarea legislativă

(1) În vederea realizării programului de activitate al Guvernului, Parlamentul poate adopta, la propunerea acestuia, o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice.
(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul și data pînă la care se pot emite ordonanțe.
(3) Ordonanțele intră în vigoare la data publicării, fără a fi promulgate.
(4) Dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele se supun aprobării Parlamentului. Proiectul de lege privind aprobarea ordonanțelor se prezintă în termenul stabilit în legea de abilitare. Nerespectarea acestui termen atrage încetarea efectelor ordonanței. Dacă Parlamentul nu respinge proiectul de lege privind aprobarea ordonanțelor, acestea rămîn în vigoare.
(5) După expirarea termenului stabilit pentru emiterea ordonanțelor, acestea pot fi abrogate, suspendate sau modificate numai prin lege.

[Art.106² în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]

Capitolul VIII

ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Articolul 107

Administrația publică centrală de specialitate

(1) Organele centrale de specialitate ale statului sînt ministerele. Ele traduc în viață, în temeiul legii, politica Guvernului, hotărîrile și dispozițiile lui, conduc domeniile încredințate și sînt responsabile de activitatea lor.
(2) În scopul conducerii, coordonării și exercitării controlului în domeniul organizării economiei și în alte domenii care nu intră nemijlocit în atribuțiile ministerelor, se înființează, în condițiile legii, și alte autorități administrative.

Articolul 108

Forțele armate

(1) Forțele armate sînt subordonate exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității,

a independenței și a unității, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale.

(2) Structura sistemului național de apărare se stabilește prin lege organică.

Articolul 109

Principiile de bază ale administrării publice locale

(1) Administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.

(2) Autonomia privește atât organizarea și funcționarea administrației publice locale, cât și gestiunea colectivităților pe care le reprezintă.

(3) Aplicarea principiilor enunțate nu poate afecta caracterul de stat unitar.

Articolul 110

Organizarea administrativ-teritorială

(1) Teritoriul Republicii Moldova este organizat, sub aspect administrativ, în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. În condițiile legii, unele orașe pot fi declarate municipii.

(2) Localităților din stînga Nistrului le pot fi atribuite forme și condiții speciale de autonomie în conformitate cu statutul special adoptat prin lege organică.

(3) Statutul capitalei Republicii Moldova orașul Chișinău se reglementează prin lege organică.

[Art.110 în redacția LP344-XV din 25.07.03, MO170-172/08.08.03 art.721]

Articolul 111

Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

(1) Găgăuzia este o unitate teritorială autonomă cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte integrantă și inalienabilă a Republicii Moldova și soluționează de sine stătător, în limitele competenței sale, potrivit prevederilor Constituției Republicii Moldova, în interesul întregii populații, problemele cu caracter politic, economic și cultural.

(2) Pe teritoriul unității teritoriale autonome Găgăuzia sînt garantate toate drepturile și libertățile prevăzute de Constituția și legislația Republicii Moldova.

(3) În unitatea teritorială autonomă Găgăuzia activează organe reprezentative și executive potrivit legii.

(4) Pămîntul, subsolul, apele, regnul vegetal și cel animal, alte resurse naturale aflate pe teritoriul unității teritoriale autonome Găgăuzia sînt proprietate a poporului Republicii Moldova și constituie totodată baza economică a Găgăuziei.

(5) Bugetul unității teritoriale autonome Găgăuzia se formează în conformitate cu normele stabilite în legea care reglementează statutul special al Găgăuziei.

(6) Controlul asupra respectării legislației Republicii Moldova în unitatea teritorială autonomă Găgăuzia se exercită de Guvern, în condițiile legii.

(7) Legea organică care reglementează statutul special al unității teritoriale autonome Găgăuzia poate fi modificată cu votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși în Parlament.

[Art.111 în redacția LP344-XV din 25.07.03, MO170-172/08.08.03 art.721]

Articolul 112

Autoritățile satești și orașenești

(1) Autoritățile administrației publice, prin care se exercită autonomia locală în sate și în orașe, sînt consiliile locale alese și primarii aleși.

(2) Consiliile locale și primarii activează, în condițiile legii, ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din sate și orașe.

(3) Modul de alegere a consiliilor locale și a primarilor, precum și atribuțiile lor, este stabilit de lege.

Articolul 113 **Consiliul raional**

- (1) Consiliul raional coordonează activitatea consiliilor satești și orășenești în vederea realizării serviciilor publice de interes raional.
- (2) Consiliul raional este ales și funcționează în condițiile legii.
- (3) Raporturile dintre autoritățile publice locale au la bază principiile autonomiei, legalității și colaborării în rezolvarea problemelor comune.

Capitolul IX **AUTORITATEA JUDECĂTOREASCĂ** **Secțiunea 1**

Instanțele judecătorești

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.

Articolul 115

Instanțele judecătorești

- (1) Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

[Art.115 al.(1) în redacția LP1471-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1294]

- (2) Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate.
- (3) Înfăptuirea de instanțe extraordinare este interzisă.
- (4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sînt stabilite prin lege organică.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

- (1) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii. Judecătorii care au susținut concursul sînt numiți în funcție pentru prima dată pe un termen de 5 ani. După expirarea termenului de 5 ani, judecătorii vor fi numiți în funcție pînă la atingerea plafonului de vîrstă, stabilit în condițiile legii.

(3) Președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești sînt numiți în funcție de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, pe un termen de 4 ani.

(4) Președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții Supreme de Justiție sînt numiți în funcție de Parlament la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Ei trebuie să aibă o vechime în funcția de judecător de cel puțin 10 ani.

(5) Promovarea și transferarea judecătorilor se fac numai cu acordul acestora.

(6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.

(7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

[Art.116 în redacția LP1471-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1294]
[Art.116 modificat prin LP957-XIII din 19.07.96, MO54-55/15.08.96 art.517; în vigoare 15.08.96]

Articolul 117

Caracterul public al dezbaterilor judiciare

În toate instanțele judecătorești ședințele de judecată sînt publice. Judecarea proceselor în ședință închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedură.

Articolul 118

Limba de procedură și dreptul la interpret

- (1) Procedura judiciară se desfășoară în limba moldovenească.
- (2) Persoanele care nu posedă sau nu vorbesc limba moldovenească au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță prin interpret.
- (3) În condițiile legii, procedura judiciară se poate efectua și într-o limbă acceptabilă pentru majoritatea persoanelor care participă la proces.

Articolul 119

Folosirea căilor de atac

Împotriva hotărîrilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Articolul 120

Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărîri judecătorești definitive

Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărîri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărîri judecătorești definitive.

Articolul 121

Resursele financiare ale instanțelor judecătorești, indemnizația și alte drepturi

- (1) Resursele financiare ale instanțelor judecătorești sînt aprobate de Parlament și sînt incluse în bugetul de stat.
- (2) Indemnizațiile și alte drepturi ale judecătorilor sînt stabilite prin lege.
- (3) Instanțele judecătorești dispun de poliția pusă în serviciul lor.

Secțiunea a 2-a

Consiliul Superior al Magistraturii

Articolul 122

Componenta

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din judecători și profesori titulari aleși pentru o durată de 4 ani.
- (2) Din Consiliul Superior al Magistraturii fac parte de drept: Președintele Curții Supreme de Justiție, ministrul justiției și Procurorul General.

[Art.122 în redacția LP1471-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1294]

Articolul 123

Atribuțiile

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători.
- (2) Modul de organizare și funcționare al Consiliului Superior al Magistraturii se stabilește prin lege organică.

[Art.123 în redacția LP1471-XV din 21.11.02, MO169/12.12.02 art.1294]

Secțiunea a 3-a

Procuratura

Articolul 124

Atribuțiile și structura

- (1) Procuratura reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești în condițiile legii.
[Art.124 al.(1) în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]
- (2) Sistemul organelor Procuraturii cuprinde Procuratura Generală, procuraturile teritoriale și procuraturile specializate.
- (3) Organizarea, competența și modul de desfășurare a activității Procuraturii sînt stabilite prin lege.

Articolul 125

Mandatul procurorilor

- (1) Procurorul General este numit în funcție de către Parlament, la propunerea Președintelui acestuia.
- (2) Procurorii ierarhic inferiori sînt numiți de Procurorul General și îi sînt subordonați.
- (3) Mandatul procurorilor este de 5 ani.
- (4) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice.
- (5) În exercitarea mandatului procurorii se supun numai legii.

T i t l u l I V

ECONOMIA NAȚIONALĂ ȘI FINANȚELE PUBLICE

Articolul 126

Economia

- (1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.
- (2) Statul trebuie să asigure:
- a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;
 - b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;
 - c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;
 - d) stimularea cercetărilor științifice;
 - e) exploatarea rațională a pămîntului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale;
 - f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;
 - g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții;
 - h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.

Articolul 127

Proprietatea

- (1) Statul ocrotește proprietatea.
- (2) Statul garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății.
- (3) Proprietatea publică aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.
- (4) Bogățiile de orice natură ale subsolului, spațiul aerian, apele și pădurile folosite în interes public, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, căile de comunicație, precum și alte bunuri stabilite de lege, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

Articolul 128

Proprietatea cetățenilor străini și a apatrizilor

- (1) În Republica Moldova este ocrotită proprietatea altor state, a organizațiilor internaționale, a cetățenilor străini și a apatrizilor.
- (2) Modul și condițiile de exercitare a dreptului de proprietate al persoanelor fizice și juridice străine, precum și al apatrizilor, pe teritoriul Republicii Moldova sînt reglementate prin lege.

Articolul 129

Activitatea economică externă

- (1) Parlamentul aprobă direcțiile principale ale activității economice externe, principiile utilizării împrumuturilor și creditelor străine.
- (2) Guvernul asigură protejarea intereselor naționale în activitatea economică externă, promovează politica liberului schimb sau politica protecționistă, pornind de la interesele naționale.

Articolul 130

Sistemul financiar-creditar

- (1) Formarea, administrarea, utilizarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sînt reglementate prin lege.
- (2) Moneda națională a Republicii Moldova este leul moldovenesc.
- (3) Dreptul exclusiv la emisia monetară aparține Băncii Naționale a Republicii Moldova. Emisia se efectuează conform deciziei Parlamentului.

Articolul 131

Bugetul public național

- (1) Bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele raioanelor, orașelor și satelor.
- (2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat și bugetului asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului. În caz de formare a fondului extrabugetar, el se prezintă spre aprobare Parlamentului.
- (3) Dacă bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate prin lege cu cel puțin trei zile înainte de expirarea exercițiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, pînă la adoptarea noilor bugete.
- (4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sînt acceptate de Guvern.
- [Art.131 al.(4) introdus prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(4)-(5) devin al.(5)-(6)]*
- (5) Bugetele raioanelor, orașelor și satelor se elaborează, se aprobă și se execută în condițiile legii.
- (6) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

Articolul 132

Sistemul fiscal

- (1) Impozitele, taxele și orice venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat, ale bugetelor raioanelor, orașelor și satelor se stabilesc, conform legii, de organele reprezentative respective.
- (2) Orice alte prestări sînt interzise.

Articolul 133

Curtea de Conturi

- (1) Curtea de Conturi exercită controlul asupra modului de formare, de administrare și de întrebuințare a resurselor financiare publice.
- (2) Curtea de Conturi este alcătuită din 7 membri.
- (3) Președintele Curții de Conturi este numit de Parlament, la propunerea Președintelui

acestui, pentru un termen de 5 ani. Membrii Curții sînt numiți de Parlament, la propunerea Președintelui acesteia.

(4) Curtea de Conturi prezintă anual Parlamentului un raport asupra administrării și întrebuințării resurselor financiare publice.

(5) Alte atribuții, precum și modul de organizare și funcționare a Curții de Conturi, se stabilesc prin lege organică.

T i t l u l V

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Articolul 134

Statutul

(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Articolul 135

Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

[Art.135 al.(1), lit.a) modificată prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(4)-(5) devin al.(5)-(6)]

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

[Art.135 al.(1), lit.f) în redacția LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(4)-(5) devin al.(5)-(6)]

g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

(2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Articolul 136

Structura

(1) Curtea Constituțională se compune din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani.

(2) Doi judecători sînt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii.

[Art.136 al.(2) modificat prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; al.(4)-(5) devin al.(5)-(6)]

(3) Judecătorii Curții Constituționale aleg, prin vot secret, președintele acesteia.

Articolul 137

Independența

Judecătorii Curții Constituționale sînt inamovibili pe durata mandatului, independenți și se supun numai Constituției.

Articolul 138

Condițiile pentru numire

Judecătorii Curții Constituționale trebuie să aibă o pregătire juridică superioară, o înaltă competență profesională și o vechime de cel puțin 15 ani în activitatea juridică, în învățămîntul juridic sau în activitatea științifică.

Articolul 139

Incompatibilități

Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată retribuită, cu excepția activității didactice și științifice.

Articolul 140

Hotărîrile Curții Constituționale

- (1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărîrii corespunzătoare a Curții Constituționale.
- (2) Hotărîrile Curții Constituționale sînt definitive și nu pot fi atacate.

T i t l u l VI

REVIZUIREA CONSTITUȚIEI

Articolul 141

Inițiativa revizuirii

- (1) Revizuirea Constituției poate fi inițiată de:
 - a) un număr de cel puțin 200 000 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot. Cetățeni care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi, iar în fiecare din ele trebuie să fie înregistrate cel puțin 20000 de semnături în sprijinul acestei inițiative;
[Art.141 al.(1), lit.a) modificată prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661]
 - b) un număr de cel puțin o treime de deputați în Parlament;
[Art.141 al.(1), lit.c) exclusă prin LP1115-XIV din 05.07.00, MO88-90/28.07.00 art.661; lit.d) devine lit.c)]
 - c) Guvern.
- (2) Proiectele de legi constituționale vor fi prezentate Parlamentului numai împreună cu avizul Curții Constituționale, adoptat cu votul a cel puțin 4 judecători.

Articolul 142

Limitele revizuirii

- (1) Dispozițiile privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului, pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorității cetățenilor înscrisi în listele electorale.
- (2) Nici o revizuire nu poate fi făcută, dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.
- (3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de urgență, de asediu și de război.

Articolul 143

Legea privind modificarea Constituției

- (1) Parlamentul este în drept să adopte o lege cu privire la modificarea Constituției după cel puțin 6 luni de la data prezentării inițiativei corespunzătoare. Legea se adoptă cu votul a două treimi din deputați.
- (2) Dacă, de la prezentarea inițiativei cu privire la modificarea Constituției, Parlamentul nu a adoptat timp de un an legea constituțională corespunzătoare, propunerea se consideră nulă.

T i t l u l V I I

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul I

- (1) Prezenta Constituție este adoptată de Parlament și se promulgă de către Președintele Republicii Moldova în termen de 3 zile.
- (2) Constituția Republicii Moldova intră în vigoare la 27 august 1994. La aceeași dată, Constituția Republicii Moldova din 15 aprilie 1978, cu modificările și completările ulterioare, este în întregime abrogată.

Articolul II

- (1) Legile și celelalte acte normative rămân în vigoare în măsura în care nu contravin prezentei Constituții.
- (2) Comisiile permanente ale Parlamentului, Guvernul, în decursul unui an de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, vor examina conformitatea legislației cu Constituția și vor prezenta Parlamentului propunerile respective.

Articolul III

- (1) Instituțiile de stat, existente la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, rămân în funcțiune până la constituirea unor instituții noi.
- (2) Parlamentul, constituit din 104 deputați, aleși prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, în condițiile pluralismului politic și pluripartidismului, conform Legii din 14 octombrie 1993 privind alegerea Parlamentului, rămâne în funcțiune până la expirarea mandatului, cu excepția cazurilor prevăzute în prezenta Constituție.
- (3) Președintele Republicii Moldova, ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, în condițiile pluralismului politic și pluripartidismului, pe un termen de 5 ani, conform Legii din 18 septembrie 1991 cu privire la alegerile Președintelui Republicii Moldova, rămâne în funcțiune până la expirarea mandatului pentru care a fost ales, cu excepția cazurilor prevăzute în prezenta Constituție.
- (4) Guvernul, investit în funcție de către Parlament, rămâne în exercitarea împuternicirilor până la expirarea mandatului, cu excepția cazurilor prevăzute în prezenta Constituție.
- (5) Organele locale ale puterii de stat și ale administrației de stat rămân în exercitarea împuternicirilor până la expirarea mandatului, cu excepția cazurilor prevăzute în prezenta Constituție.
- (6) Asupra judecătorilor care, la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, au o vechime în muncă în judecătorii de cel puțin 5 ani, se răsfrânge principiul inamovibilității, conform articolului 116 alineatul (1), printr-un decret al Președintelui Republicii Moldova, la propunerea ministrului justiției și a Președintelui Judecătoriei Supreme.
[Art.III al.(6) modificat prin LP957-XIII din 19.07.96, MO54-55/15.08.96 art.517; în vigoare 15.08.96]
- (7) În decursul a 2 ani de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, sistemul instanțelor judecătorești va fi reorganizat, prin lege, conform articolului 115.

Articolul IV

Prevederile articolului 25 alineatul (4), ce țin de termenul arestării, nu se răsfrâng, până la 1 ianuarie 1995, asupra persoanelor care au comis infracțiuni grave prevăzute de articolul 71 din Codul penal.*

*Aprobat prin Legea din 24 martie 1961

Articolul V

- (1) În decursul a 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții se înființează

Curtea Constituțională și Curtea de Conturi.
(2) În prima componentă a Curții Constituționale judecătorii din partea Consiliului Superior al Magistraturii sînt numiți în funcție de adunarea generală a judecătorilor populari și a membrilor Judecătoriei Supreme.

Articolul VI

Pînă la înființarea Curții Constituționale, cazurile prevăzute în articolul 135 al prezentei Constituții pot fi soluționate, din inițiativa Parlamentului, de către Judecătoria Supremă.

Articolul VII

(1) Legea din 1 septembrie 1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova rămîne în vigoare în măsura în care nu contravine prezentei Constituții.

(2) Sus-numita lege poate fi modificată în decursul a 7 ani de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, cu votul a cel puțin două treimi din deputați.

Articolul VIII

Titlul VII, Dispoziții finale și tranzitorii, se consideră parte integrantă a prezentei Constituții și reglementează problemele ce țin de intrarea ei în vigoare.

CUPRINSUL CONSTITUȚIEI

Titlul I

PRINCIPII GENERALE

- Art. 1. Statul Republica Moldova
- Art. 2. Suveranitatea și puterea de stat
- Art. 3. Teritoriul
- Art. 4. Drepturile și libertățile omului
- Art. 5. Democrația și pluralismul politic
- Art. 6. Separația și colaborarea puterilor
- Art. 7. Constituția, Lege Supremă
- Art. 8. Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale
- Art. 9. Principiile fundamentale privind proprietatea
- Art. 10. Unitatea poporului și dreptul la identitate
- Art. 11. Republica Moldova, stat neutru
- Art. 12. Simbolurile statului
- Art. 13. Limba de stat, funcționarea celorlalte limbi
- Art. 14. Capitala

Titlul II

DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE

FUNDAMENTALE

CAPITOLUL I

DISPOZIȚII GENERALE

- Art. 15. Universalitatea
- Art. 16. Egalitatea
- Art. 17. Cetățenia Republicii Moldova
- Art. 18. Restricții la cetățenie și protecția cetățenilor
- Art. 19. Drepturile și îndatoririle cetățenilor străini și ale apatrizilor
- Art. 20. Accesul liber la justiție
- Art. 21. Prezumția nevinovăției
- Art. 22. Neretroactivitatea legii
- Art. 23. Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

Capitolul II

DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE FUNDAMENTALE

- Art. 24. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică
- Art. 25. Libertatea individuală și siguranța persoanei
- Art. 26. Dreptul la apărare
- Art. 27. Dreptul la liberă circulație
- Art. 28. Viața intimă, familială și privată
- Art. 29. Inviolabilitatea domiciliului
- Art. 30. Secretul corespondenței
- Art. 31. Libertatea conștiinței
- Art. 32. Libertatea opiniei și a exprimării
- Art. 33. Libertatea creației
- Art. 34. Dreptul la informație
- Art. 35. Dreptul la învățătură
- Art. 36. Dreptul la ocrotirea sănătății
- Art. 37. Dreptul la un mediu înconjurător sănătos
- Art. 38. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales
- Art. 39. Dreptul la administrare
- Art. 40. Libertatea întrunirilor
- Art. 41. Libertatea partidelor și a altor organizații social-politice
- Art. 42. Dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate
- Art. 43. Dreptul la muncă și la protecția muncii
- Art. 44. Interzicerea muncii forțate
- Art. 45. Dreptul la grevă
- Art. 46. Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia
- Art. 47. Dreptul la asistență și protecție socială
- Art. 48. Familia
- Art. 49. Protecția familiei și a copiilor orfani
- Art. 50. Ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor
- Art. 51. Protecția persoanelor handicapate
- Art. 52. Dreptul de petiționare
- Art. 53. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică
- Art. 54. Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

Capitolul III

ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE

- Art. 55. Exercițarea în sistem a drepturilor și a obligațiilor
- Art. 56. Devotamentul față de țară
- Art. 57. Apărarea Patriei
- Art. 58. Contribuții financiare
- Art. 59. Protecția mediului înconjurător și ocrotirea monumentelor

Titlul III

AUTORITĂȚILE PUBLICE

Capitolul IV

PARLAMENTUL

Secțiunea 1

Organizare și funcționare

- Art. 60. Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ
- Art. 61. Alegerea Parlamentului

- Art. 62. Validarea mandatului de deputat
- Art. 63. Durata mandatului
- Art. 64. Organizarea internă
- Art. 65. Caracterul public al ședințelor
- Art. 66. Atribuțiile de bază
- Art. 67. Sesiuni

Secțiunea a 2-a Statutul deputaților

- Art. 68. Mandatul reprezentativ
- Art. 69. Mandatul deputaților
- Art. 70. Incompatibilități și imunități
- Art. 71. Independența opiniilor

Secțiunea a 3-a Legiferarea

- Art. 72. Categoriile de legi
- Art. 73. Inițiativa legislativă
- Art. 74. Adoptarea legilor și a hotărârilor
- Art. 75. Referendumul
- Art. 76. Intrarea în vigoare a legii

Capitolul V PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

- Art. 77. Președintele Republicii Moldova, șeful statului
- Art. 78. Alegerea Președintelui
- Art. 79. Validarea mandatului și depunerea jurământului
- Art. 80. Durata mandatului
- Art. 81. Incompatibilități și imunități
- Art. 82. Numirea Guvernului
- Art. 83. Participarea la ședințele Guvernului. Consultarea Guvernului
- Art. 84. Mesaje
- Art. 85. Dizolvarea Parlamentului
- Art. 86. Atribuții în domeniul politicii externe
- Art. 87. Atribuții în domeniul apărării
- Art. 88. Alte atribuții
- Art. 89. Suspendarea din funcție
- Art. 90. Vacanța funcției
- Art. 91. Interimatul funcției
- Art. 92. Răspunderea Președintelui interimar
- Art. 93. Promulgarea legilor
- Art. 94. Actele Președintelui
- Art. 95. Resursele financiare ale aparatului Președintelui, indemnizația și alte drepturi

Capitolul VI GUVERNUL

- Art. 96. Rolul
- Art. 97. Structura
- Art. 98. Investiția
- Art. 99. Incompatibilități
- Art. 100. Încetarea funcției de membru al Guvernului
- Art. 101. Prim-ministrul

Art.102. Actele Guvernului
Art.103. Încetarea mandatului

Capitolul VII RAPORTURILE PARLAMENTULUI CU GUVERNUL

Art.104. Informarea Parlamentului
Art.105. Întrebări și interpelări
Art.106. Exprimarea neîncrederii

Capitolul VIII ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Art.107. Administrația publică centrală de specialitate
Art.108. Forțele armate
Art.109. Principiile de bază ale administrării publice locale
Art.110. Organizarea administrativ-teritorială
Art.111. Statutul special de autonomie
Art.112. Autoritățile sătești și orășenești
Art.113. Consiliul raional

Capitolul IX AUTORITATEA JUDECĂTOREASCĂ

Secțiunea 1 Instanțele judecătorești

Art.114. Înfăptuirea justiției
Art.115. Instanțele judecătorești
Art.116. Statutul judecătorilor
Art.117. Caracterul public al dezbaterilor judiciare
Art.118. Limba de procedură și dreptul la interpret
Art.119. Folosirea căilor de atac
Art.120. Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive
Art.121. Resursele financiare ale instanțelor judecătorești, indemnizația și alte drepturi

Secțiunea a 2-a Consiliul Superior al Magistraturii

Art.122. Componența
Art.123. Atribuțiile

Secțiunea a 3-a Procuratura

Art.124. Atribuțiile și structura
Art.125. Mandatul procurorilor

T i t l u l I V ECONOMIA NAȚIONALĂ ȘI FINANȚELE PUBLICE

Art.126. Economia
Art.127. Proprietatea
Art.128. Proprietatea cetățenilor străini și a apatrizilor
Art.129. Activitatea economică externă
Art.130. Sistemul financiar-creditar
Art.131. Bugetul public național
Art.132. Sistemul fiscal
Art.133. Curtea de Conturi

Titlul V
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Art.134. Statutul
Art.135. Atribuțiile
Art.136. Structura
Art.137. Independența
Art.138. Condițiile pentru numire
Art.139. Incompatibilități
Art.140. Hotărârile Curții Constituționale

Titlul VI
REVIZUIREA CONSTITUȚIEI

Art.141. Inițiativa revizuirii
Art.142. Limitele revizuirii
Art.143. Legea privind modificarea Constituției

Titlul VII
DISPOZIȚII FINALE
ȘI TRANZITORII

Articolul I
Articolul II
Articolul III
Articolul IV
Articolul V
Articolul VI
Articolul VII
Articolul VIII